

Colonel (r) IOAN BURDULEA

VÂNĂTOAREA DE SPIONI

Amintirile unui ofițer de informații din celebra
U.M. 110 - Unitatea anti-KGB

Cuprins

Prefață de Dan Andronic. Istoria descâlcită a Unității 110 - Contras-	
pionaj Țări Socialiste	10
Cuvânt înainte	22
Copilăria și adolescența	26
Băneasa, dulce Băneasa	52
Ofițer sub acoperire	80
Pe post de „ajutor de șofer“	83
În autoturism cu cel urmărit	84
De ce s-a oprit?	86
O fotografie reușită	88
O noapte cu aventuri	90
„Aici locuiește domnul profesor Marinescu ?“	92
Activitatea de filaj și investigații	94
Întâmplări, întâmplări...	95
Contrainformații economice	98
„Diversionistul“	102
Alte aspecte	108
Responsabilități la Întreprinderea de surse luminoase «Romlux» din	
Târgoviște	110
Fotografia buclucașă și un director suspicios	111

Ofițer de cercetare penală	113
Ofițer „la dispoziția Inspectorului Șef“	117
Ofițer de Contraspionaj pe spațiul URSS și al celorlalte țări socialiste	123
Acțiunea „Marinarul“	125
Foști ilegaliști	129
“Costel“	130
“Specialistul“	132
Persoane cu „acte reconstituite»	133
Prizonieri, componenți ai Diviziilor „Tudor Vladimirescu“ și „Horia, Cloșca și Crișan»	136
„Ziaristul“	139
Colonelul Constantin Iosif	141
Specialiștii sovietici	143
Sovromurile	147
„Sunt inginer, nu sunt spion“	148
O moarte suspectă	154
Propagandă pentru “glasnost“ și “perestroika“	155
Alte aspecte despre specialiștii sovietici	157
Contraspionajul maghiar	158
Contraspionaj Republica Populară Chineză	160
De la “inamic“ și “terorist“, la comanda Plutonului de intervenții antiteroriste	161
Despre activitatea antiteroristă	165
Activitatea publicistică	167
Student la Facultatea de Filosofie	172

Relația Partid - Securitate	176
Socialism, comunism, capitalism, provocările viitorului omenirii	180
Rețeaua informativă. Informatori, colaboratori, rezidenți, gazde, case de întâlniri	184
Informatorul mitoman	191
Note informative vesele	194
Mijloace Tehnice de Interceptare a convorbirilor	195
Logistica Serviciului Tehnic	198
Măsurile de securitate și gardă	200
Câți agenți asigură securitatea conducătorului?	204
Un român care dorea să emigreze în U.R.S.S.	206
Câteva aspecte din viață până în decembrie 1989	208
Cultul personalității lui Nicolae Ceaușescu	218
Scurt istoric asupra instituției Securității Statului	225
Consilierii sovietici	238
Teama de Securitate	241
Mișcarea Legionară	247
„Aviatorul“ și „extraterestrul marțian“	252
Întâmplări de viață din perioada 1975 - 1985	256
Începutul sfârșitului: anii 1985 - 1989	261
Evenimentele din decembrie 1989	269
Zilele fierbinți ale unui sfârșit de decembrie	276
„Unde sunt casetele explozive?“	286
Zvonuri alarmante și provocări	288
Contul „Libertatea“	293
„Adeziunea la revoluție“ a cadrelor de securitate	296

Întâlnirea cu președintele FSN Dâmbovița	297
Un Revelion deosebit	300
Diversiune, dezinformare, manipulare și incertitudini	302
Preocupările “emanațiilor revoluției” față de Securitatea Statului	304
Ofițer de contraspionaj în județul Prahova	307
Constituirea Serviciului Român de Informații	309
Pensionat la „nevoile instituției”: Reîncadrarea ca ofițer activ.	320
Politica la români	323
În realitățile socialismului de stat	344
Limitarea unor drepturi și libertăți fundamentale ale omului	346
Politicienii după decembrie 1989	348
Corupția - Cancerul statului Român	352
În loc de epilog	361

Copilăria și adolescența

M-am născut la 23 august 1948 – cu șapte zile înaintea constituirii Direcției Generale a Securității Poporului – în comuna Comloșu Mare, județul Timiș, localitate aflată aproape de frontiera cu Republica Socialistă Federativă Iugoslavia. Deoarece relațiile României cu țara vecină erau deosebit de încordate, din cauza politicii Moscovei la acel moment, în anul 1955 ne-am mutat în Satu Nou, un cătun al comunei Lovrin, construit pe lângă o fabrică de cărămidă. Când scriu aceste rânduri, cătunul și fabrica nu mai există, din ele rămânând doar patru case, așezate una lângă alta. În una din ele am locuit cu familia până în anul 1959, când ne-am mutat în Lovrin, unde tata a cumpărat o casă.

Există puține informații privind prima atestare documentară a localității. Potrivit unor dovezi, așezarea s-ar fi constituit în anul 1451, când a purtat numele Lorand. O altă denumire pe care a avut-o a fost Loranthaim.

În anul 1776, apare cu numele Lovrin pe o hartă a unui cercetător istoric italian. Lovrinul a fost colonizat de șvabi¹ emigrați din Germania. De altfel, în anii 1980, aici trăiau câteva sute de șvabi, însă cea mai mare parte au emigrat în Republica Federală Germană până în anul 1989. Localitatea este situată în Câmpia de Vest a Banatului, pe șoseaua Timișoara - Sânnicolaul Mare, la patruzeci și șapte kilometri distanță de Timișoara și douăzeci și trei de Sânnicolaul-Mare.

În anii '50 vremurile erau grele. Românii se confruntau cu numeroase lipsuri materiale. Țara cunoștea refaceri deosebite. Trecuse printr-un război pustiitor, apoi urmasse o secetă cruntă, care afectase o mare parte a țării. Plângea Moldova arsă de soare. Mâncarea ajunsese un lux pentru mulți români. Acea secetă l-a inspirat pe marele poet Nicolae Labiș să compună frumoasele versuri: "Soarele s-a topit și a curs pe pământ/
A rămas cerul fierbinte și gol/
Ciuturile scot din fântână nămol/
Peste păduri tot mai des focuri, focuri/
Dansează sălbatic, satanice jocuri."²

1 șvab - nume generic dat coloniștilor germani, francezi, italieni, spanioli și bulgari așezați succesiv în unele regiuni din Banat și Transilvania, în sec. XVIII; persoană care face parte dintre urmașii acestor coloniști.

2 Nicolae Labiș, "Moartea căprioarei" în "Descrierea chipurilor", Editura Junimea, Iași, 1982

Deși presărată cu lipsuri materiale, am avut o copilărie fericită, plină de libertate și întâmplări interesante. Pentru mine, copilăria a însemnat în primul rând învățatură, cu toate că, a doua zi de școală în clasa întâi, am refuzat să plec de acasă. Eram un copil sensibil, interiorizat. Singur, nu mă plictiseam niciodată, așa că în mulțimea de copii nu mă simțeam în elementul meu. Când, a doua zi de școală, sora mea m-a lăsat în curtea acesteia, am ieșit pe o altă poartă și am ajuns acasă înaintea ei. Sora m-a dus din nou la școală, dar eu, în prima pauză am plecat acasă. Situația devenise critică. Atunci când eram întrebat de ce nu vreau să merg la școală, nu dădeam nici un răspuns. Problema a rezolvat-o mama, care a dovedit mult tact. Mi-a promis că dacă merg la școală îmi va da un porumbel. Am primit pasărea și nu am mai lipsit nici o zi de la școală, ceea ce l-a bucurat și pe bătrânul învățător Cota.

Am fost un elev silitor. După două trimestre urmate la școala elementară din Comloșul Mare, am urmat trimestrul trei al clasei întâi la școala generală din Lovrin. Zilnic mergeam zece kilometri pe jos, cătunul Satu Nou în care locuiam aflându-se la o distanță de cinci kilometri de Lovrin. Dimineața plecam de acasă la ora șase. Cu toate greutățile, la sfârșitul anului școlar, datorită rezultatelor bune la învățatură, am fost evidențiat cu "mențiune":

Clasele primare doi - patru le-am urmat la o școală cu predare simultană, anii unu - patru, înființată în Satu Nou, pentru cei zece copii care locuiam în cătun. În clasa a doua eram doi elevi, iar în clasa a patra unul singur, fratele meu. Între ani, pe la această școală s-au perindat mulți învățători. Unul a activat doar două săptămâni. Programul nostru, al elevilor, era foarte lejer, pauza mare dura o oră.

La terminarea clasei a patra, am susținut examen de absolvire al cursului elementar la școala generală din Lovrin, la "citire" și "aritmetică».

Cât timp am locuit în Satu Nou am beneficiat de o libertate totală. În vacanțele școlare, noi, copiii, mergeam cu vitele la păscut. Unii aveau câte o vacă în grijă, alții câte o capră sau două. Părinții mei cumpăraseră o vacă. Întreaga vară aceasta era grija mea și a fratelui meu, care este cu doi ani mai mare decât mine. În jurul cătunului existau câteva gropi de unde se luase pământ pentru cărămizi. În timp, în gropi, lungi de două-trei sute de metri și late de o sută-două metri, crescuse iarbă devenind locuri bune pentru păscutul vitelor, dar asigurându-ne și nouă posibilități de joacă.

În anul 1956, când s-au desfășurat evenimentele din Ungaria, aveam opt ani. Pe șoseaua ce trecea prin apropierea cătunului, venind dinspre

Timișoara, în luna octombrie, timp de patruzeci și opt de ore au trecut cordoane de tancuri aparținând "Armatei roșii" a URSS, care se îndreptau spre Ungaria, pentru a acorda ajutor regimului.

Împreună cu un prieten al meu, Ghiorghieș Aurel, fiecare cu câte un toporaș purtat la cureaua pantalonilor, am petrecut câteva ore între-gi ascunși într-o groapă, la o distanță de câteva zeci de metri de șosea, numărând unul tancurile iar celălalt camioanele, spre a ști câte merg spre Ungaria. Ne considerau partizani, toporașele pe care le purtam reprezentând armele pe care le-am folosit pentru a ne apăra de un eventual atac. Gânduri de copii, dornici de aventuri. Îi priveam pe soldații sovietici ca invadatori ai Teritoriului nostru de joacă, pe care ne simțeam stăpâni.

Făcând un arc peste timp, după doisprezece ani, culcat pe iarba firavă a unor zile de noiembrie, înarmat cu o pușcă mitralieră și patru sute de cartușe introduse în benzi, aveam să păzesc stația radar a Aeroportului Băneasa din București, ajuns în pericol de a fi invadat de trupe de elită ale „Armatei Roșii“ a Uniunii Sovietice. Diferența constă în aceea că, în anul 1968, militarii sovietici ar fi acționat pentru ocuparea României și nu a Ungariei.

Militarii sovietici au avut o comportare civilizată. Nu opreau tancurile sau camioanele în dreptul cătunului. Cu toate că spre Ungaria au trecut sute de tancuri și camioane, au revenit pe același traseu doar trei tancuri de mici dimensiuni, care scârțâiau din toate încheieturile.

În clasa a cincea, a început chinul celor zece kilometri parcurși zilnic pe jos. Eram cinci copii în această situație. Când era timp frumos, totul era bine. Necazuri apăreau pe timp de ploaie sau când ninge. Viscole erau rare, de cele mai multe ori ninge liniștit, dar abundent. Uneori zăpada era până la cureaua pantalonilor, iar noi mai mult înotam prin ea.

În situații critice, ne ducea cu o sanie, trasă de doi cai până la Lovrin. Într-o dimineață, cel care conducea caii nu a văzut la timp un șanț, sania s-a răsturnat, iar noi am căzut claie peste grămadă în zăpadă.

Și pentru ca tacâmul să fie complet, au apărut și zvonuri alarmiste, cum a fost cel potrivit căruia sunt răpiți copii și duși la abatoare pentru a fi tăiați, iar carnea folosită pentru salam. Asta ne-a făcut pe noi, copiii, să refuzăm invitațiile unor șoferi care opreau autocamioanele și ne che-mau să urcăm, pentru a ne duce ei, cu mașina. Când aceștia insistau, speriați de moarte, o rupeam la fugă peste câmp, stârnind nedumerirea șoferilor. După ce ne opream din fugă, comentam cu aprindere fapta șoferului care, după părerea noastră, ar fi încercat să ne răpească.

Ajunși acasă, povesteam plini de importanță întâmplarea, grozăvindu-ne că am reușit să scăpăm și l-am păcălit astfel pe „hoțul“ care voia să fure copii. Părinții dădeau gânditori din cap și ne atenționau ca și în viitor să procedăm la fel.

Poate că acel zvon făcea parte din arsenalul celor implicați în Războiul Rece și avea menirea de a provoca teamă și nesiguranță în rândul cetățenilor, care să genereze nemulțumiri față de puterea politică existentă.

La vârsta de unsprezece ani a început dragostea mea pentru citit. Începuse să mă intereseze să cunosc cât mai mult. În grupul nostru, format din cinci băieți din Satu Nou, cel mai mare avea paisprezece ani. Îl chema Kirilenko Gheorghe. Noi îi spuneam Ghiță.

Prietenul nostru mai mare citea mult, dar adevăratul lui talent era de povestitor. Într-o perioadă, aproape în fiecare zi, după ce ne săturam de jocuri, ne retrăgeam într-un pod, unde se păstra fânul ce constituia hrana cailor folosiți pentru trasul vagonetilor cu cărămidă.

Așezați în jurul lui Ghiță, îl ascultam cum povestea întâmplări din romanele lui Jules Verne: „Insula Misterioasă“, „Cinci săptămâni în balon“, „Douăzeci de mii de leghe sub mări“ și altele. Noi ascultam cu sufletul la gură. În liniștea deplină, se auzea doar vocea lui, când mai înceată, când mai tare, în funcție de conținutul povestirii. Nici nu respiram. De multe ori, amesteca întâmplările, sau le completa cu invenții ale sale. Așa am ajuns să-l ascultăm povestindu-ne un roman, pe care l-a intitulat «Întâmplările celor cincisprezece viteji». Nu ne-a spus cine era autorul romanului, pentru că acesta era chiar el, luând întâmplări din anumite cărți, pe care le-a prezentat într-o anumită înșiruire.

Prima carte pe care am citit-o se numea „Praștia năzdrăvană“, scrisă de Gică Iuteș. Citeam zilnic, ore întregi, orice carte pe care o găseam. Nu neglijam nici învățătura. Cu toate greutățile prilejuite de parcursul zilnic al celor zece kilometri de jos, la absolvirea clasei a cincea am obținut premiul doi.

La începutul clasei a șasea, ne-am mutat în Lovrin. Grupul de prieteni din Satu Nou s-a spart. Povestitorul nostru Ghiță s-a mutat cu familia în Timișoara.

Când aveam doisprezece ani, în vara anului 1960, am fost trimis, timp de optsprezece zile, într-o tabără școlară, în localitatea Poneasca din Județul Caraș-Severin. Dormitoarele taberei erau de dimensiuni mari, fiecare având câte douăzeci de paturi. Am fost numit șef de dormitor. Programul zilnic cuprindea două ore de somn după masa de prânz. Copiii

erau neastâmpărați. În dormitoare se iscau bătăi cu pernele, chiar și unele conflicte. A doua zi, cei vinovați erau scoși în careu și criticați în fața tuturor.

Pentru a asigura liniștea în dormitor, în fiecare zi, pe parcursul celor două ore, le-am povestit colegilor "romanul" "Întâmplările celor cincisprezece viteji", promițându-le că, în ultima zi, le voi spune cine este autorul. Pe lângă cele auzite de la prietenul meu Ghiță, am completat aventurile eroilor cu aspecte citite de mine în unele cărți sau întâmplări imaginate de mine.

Aceasta a făcut ca, în mai multe rânduri, la careurile organizate dimineața, dormitorul nostru să fie evidențiat pozitiv. În ultima zi, le-am spus ascultătorilor că autorul romanului respectiv sunt eu. Impresionați, copiii mi-au cumpărat un cadou, iar cu unii dintre ei am făcut schimb de adrese, pentru a ține legătura prin corespondență.

Stabilit în Lovrin, aveam mai mult timp liber. Cititul cărților a ajuns aproape o obsesie. De trei-patru ori pe lună vizitam biblioteca sătească, amenajată în trei încăperi ale Căminului Cultural, de unde luam câte cinci-șase cărți. Citeam orice. La un moment dat, mi-am propus să citesc toate cărțile din bibliotecă. Am început cu primul dulap. Bibliotecara a zâmbit când i-am spus intenția mea. Erau acolo peste treizeci de mii de volume. Eu însă nu m-am descurajat. Am început să-mi realizez dorința.

Totul a mers bine până am ajuns la cartea "Capitalul", scrisă de Karl Marx³. Când m-a văzut cu acel volum imens, în format mare, de abecedar, în mână, bibliotecara a zâmbit din nou. Mi-a spus să nu iau cartea pentru că nu voi înțelege nimic din conținutul său. Eu nu am renunțat. Ajuns acasă am deschis "Capitalul". Avea o "introducere" de vreo șaptezeci de file. Am citit o pagină, apoi alta, după care m-am oprit. Am deschis cartea pe la mijloc și am citit câteva pagini despre munca salariaților, modul de plată, despre înstrăinarea muncii. Am renunțat. Nu înțelegeam prea mult. Aveam doar treisprezece ani.

Am încercat să citesc „Capitalul“ după absolvirea cursurilor Facultății de Drept. Lectura îmi era necesară pentru întocmirea lucrării de licență. Nici atunci nu am reușit să o citesc în întregime, rezumându-mă doar la unele capitole.

Oricum, cartea ajunsese cea mai bună prietenă a mea. Mult mai târziu

³ Das Kapital, sau Capitalul. Critică a economiei politice (în germană: Das Kapital. Kritik der politischen Ökonomie) este un tratat important în economie politică scris de Karl Marx. Lucrarea este o analiză critică a capitalismului care își propune să expună structurile economice pe care se bazează modurile de producție în capitalism. Das Kapital este cea mai citată carte în științele sociale care a fost publicată înainte de 1950

aveam să citesc cugetarea plină de adevăr a cronicarului Miron Costin: “Că nu iese alta și mai frumoasă, și mai cu folos în viața omului zăbavă, decât cetitul cărților”:

Încet, încet, am ajuns să trăiesc în două lumi. Una cea reală, plină de griji, de lipsuri materiale și una fantastică, cea a întâmplărilor descrise în cărți. Lumea aceea era frumoasă. În ea, de cele mai multe ori, învingea binele. Răul era pedepsit. Totul se derula aproape perfect.

Mă identificam deseori cu unele personaje, întotdeauna pozitive, și trăiam în imaginație întâmplările eroilor. Mă simțeam când Contele de Monte Cristo, când Căpitanul Nemo, când Cyrus Schmidt, când Jean Valjean, când Volodia Dubinin, Oleg Koșevoi, sau un senior bogat, stăpân al unui mare domeniu imobiliar, viteaz și curajos, gata mereu să-l ajut pe cel slab și nedreptățit. Poate că asta m-a făcut ca întreaga viață, când am văzut nedreptăți, să intervin în ajutorul celui vitregit, indiferent de poziția și puterea celui care a comis nedreptatea.

Se organiza un concurs de lectură pentru tineri, “Iubiți cartea”. Cei care se remarcă erau îndreptățiti să poarte insigna “Prieten al cărții”. La 11 mai 1965, am primit și eu acest drept, menționat în carnetul nr. 558600, pe care îl păstrez și astăzi.

La început am crezut că cele scrise s-au petrecut aievea, autorii nefăcând altceva decât să redea adevărul. Apoi, încet, încet, am înțeles că cele mai multe relatări din cărți nu sunt reale, că ele s-au petrecut doar în imaginația autorilor. Descoperirea m-a dezamăgit, însă au continuat să citesc cu aceeași plăcere.

Ceea ce descoperisem eu, exprimase marele poet Mihail Eminescu, cu mult timp înainte.

“Una-i lumea-nchipuirii cu-a ei visuri fericite
Alta-i lumea cea aievea, unde cu sudori muncite
Te încerci a scoate lapte din a stânței coaste seci
Una-i lumea-nchipuirii cu-a ei mândre flori de aur
Alta unde cerci viața s-o-ntocmești precum un faur
Cearc-a da fierului aspru forma cugetării reci.”⁴

În unele zile de toamnă, când vântul bătea cu putere, mă îmbrăcam în haine groase și mă duceam la marginea satului, unde se aflau câțiva stejari bătrâni. Așezat sub unul dintre aceștia, bine acoperit cu haina, stăteam ore în șir și ascultam șuieratul vântului, care lovea crengile fără frunze ale bătrânilor arbori, imaginația călătorind nestăvilită. În zgo-

4 Mihail Eminescu, “Memento Mari” (Panorama Deșertăciunilor), Poezii, Editura Minerva, București, vol. 1, p. 176

motul care parcă mă vrăjea, ca și când ar fi fost o muzică deosebită, încet, încet, intram într-o stare de toropeală dulce, de parcă pluteam odată cu vântul ce întreținea cu mine un adevărat dialog.

Un mare poet român, în versurile căruia vântul se regăsește adesea, este Alexandru Philippide, una dintre creațiile sale intitulându-se «Vânt». Pentru mine, însă, cea mai frumoasă poezie a sa, în care este evocat vântul, rămâne «Priveliște». Este imaginat un dialog între vânt și valul unui lac, ce se încheie cu spusele pline de păreri de rău ale valului:

“Tu zbori oriunde după plac!
Dar eu sunt lacrimă de lac.”⁵

La școală nu aveam probleme. Învățam cu plăcere și mare ușurință. Când am absolvit clasa a șasea am obținut tot premiul doi, la mică distanță de un coleg de etnie germană, Lamert Reimund.

În clasa a șaptea m-am ambiționat și am obținut premiul întâi. A urmat examenul de capacitate, unde am fost examinați la cinci discipline. Cunoșteam conținutul manualelor în întregime. Am obținut cinci note de 10. Președintele comisiei de examinare, profesor de istorie la un liceu din Timișoara, impresionat de modul în care am prezentat subiectele, m-a întrebat dacă cunosc, la fel de bine, și alte aspecte din manualul de istorie a României. I-am răspuns afirmativ. Președintele a deschis la întâmplare manualul și mi-a pus o întrebare. I-am răspuns prompt. A deschis manualul la altă pagină și m-a întrebat ceva din conținutul lecției respective. I-am răspuns la fel de prompt. Intrigat, mi-a pus zece întrebări. La toate am dat răspunsuri complete. Plăcut surprins, m-a felicitat și mi-a acordat nota zece.

În vremea aceea, școala generală din Lovrin avea profesori deosebiți. O parte a acestora erau de etnie germană. Cu toate că nici unul nu era absolvent al vreunei facultăți, erau adevărați dascăli. Puneau suflet în ceea ce făceau, reușind să stârnească în noi spiritul de întrecere. Aproape fiecare elev dorea să fie cât mai bun la învățătură. Aveam și colegi dezinteresați de carte, dar aceștia reprezentau excepții.

Pe atunci viața profesorilor era foarte complicată. În afară de pregătirea noastră școlară, erau angrenați în activități cultural-educative în cadrul școlii, cât și la nivelul localității. Li se încredințau apoi diverse activități sociale de către Consiliul popular comunal. Și toate aceste activități nu erau remunerate.

5 Alexandru Philippide, “Scrieri”, Ed. Minerva, Buc, 1976, p. 29

Profesorii însoțeau elevii și la orele de muncă patriotică. Eram duși să adunăm gândacii de Colorado de pe culturile de cartofi, iar cei din clasele mari la cules de porumb. În școală funcționau formații de dansuri populare românești și germane. Eu am fost selecționat, de diriginta clasei, pentru formația de dansuri germane.

Am cântat și în corul școlii, dirijorul era un foarte bun profesor de matematică, Comăniță Mihail. Era deosebit de exigent. Corul cânta la serbările prilejuate de încheierea cursurilor în fiecare an școlar și la spectacole organizate în alte localități.

Până în anul 1948, o mare parte din clasa politică a țării noastre nu a acordat interes învățământului. Dezinteresul românilor față de carte, de instruire, se trage din negura vremurilor și a generat efecte negative substanțiale asupra devenirii poporului român.

Dacă în Franța, în anul 1257, Robert de Sorbon a înființat colegiul ce va deveni faimoasa Universitate Sorbona, în teritoriile care formează astăzi România, cei mai mulți oameni nu știau ce este o carte. Sigur, poporul român a constituit o structură statală mai târziu din cauza unor condiții externe neprielnice, însă, un rol negativ deosebit în dezvoltarea greoaie a învățământului l-a avut factorul intern.

Când Francesco Petrarca, în anul 1330, compunea inegalabilele sale sonete, românii alergau după turmele de animale prin păduri și pășuni. Chiar cronicarii români au apărut târziu, aspecte din istoria timpurie a românilor fiind cunoscute din lucrările unor străini.

Vinovată de această situație a fost boierimea română, care nu a manifestat nici cel mai mic interes față de instruirea supușilor, considerându-i pe aceștia utili exclusiv pentru muncă. Cei mai mulți boieri credeau că învățătura este vătămătoare.

Fostul domnitor Moldovean Dimitrie Cantemir – una dintre cele mai luminate minți ale timpului său - în cartea “Descrierea Moldovei” (*Descriptio Moldaviae*), scrisă în anul 1716, menționează că “moldovenii nu numai că nu sunt iubitori de învățătură, ci chiar le e urâtă aproape la toți... ei cred că oamenii învățați își pierd mintea și, atunci când vor să laude învățătura cuiva, zic că a înnebunit de prea multă învățătură. Moldovenii vorbesc fără cuvîntă zicând că învățătura este treaba popilor, pentru un om de rând este de ajuns dacă știe să citească și să scrie, să-și scrie numele, să-și treacă în condica lui un bou alb, negru și cu coarne, caii, oile și alte dobitoace de povară, stupii și orice alte lucruri de acestea. Toate celelalte sunt netrebuincioase.”⁶

Elena Văcărescu vorbește în cartea sa de memorii despre “soarta unei

țări hărăzite deopotrivă de condiția existenței pe glie a milioanele de țărani analfabeți“⁷

Nici Biserica Ortodoxă Română nu s-a ocupat de organizarea și funcționarea unor școli, banii obținuți pe imensele moșii ale mănăstirilor luând drumul Greciei sau fiind folosiți pentru a asigura deservențelor cultici un nivel material ridicat de viață.

Unele realizări în domeniul învățământului au avut loc după anul 1859, odată cu Unirea Moldovei cu Țara Românească, sub domnitorul Alexandru Ioan Cuza, însă și acestea au fost firave, clasa politică fiind interesată, în cea mai bună măsură de lupta pentru putere și de îmbogățire.

Au existat și câțiva boieri bine intenționați, care au înțeles importanța învățaturii, dar aceștia au constituit excepții. L-aș menționa pe Ienăchiță Văcărescu, cel care a lăsat neuitatul lui Testament Literar. “Urmașilor mei văcărești !/ Las vouă moștenire/ Creșterea limbii românești/ Și-a patriei cinstire» Și pe Dinicu Golescu, autorul importantei lucrări «Însemnarea călătoriei», scrisă la început în grecește, din lipsă de termeni, apoi tălmăcită în limba română.

Comparând nivelul de instruire al românilor cu alte neamuri – în anul 1824 – autorul “Însemnărilor“ consemnează cu părere de rău că, în timp ce în Valahia «oamenii mici, de jos sunt crunți la uitătură, în Șvit- era (Elveția) țărani citesc gazeturi... acolo sunt școli bune pentru toți, unde se învață până și elinica, necum muzica“

Cu trecerea timpului a crescut și interesul românilor pentru învățatură, însă pașii făcuți au fost firavi. Boierii români, care constituiau stâlpii clasei politice, continuau să pună preț exclusiv pe putere, pe traiul bun, pe creșterea moșiilor și foloseau “prostimea“ doar pentru îmbogățire.

Chiar capitaliștii români, puțini câți au fost, s-au preocupat în mică măsură de instruirea românilor. Măsurile întreprinse în domeniul învățământului au avut, în cea mai mare parte, caracter formal, întrucât cei mai mulți țărani erau săraci și nu aveau banii necesari pentru a-și trimite copiii să învețe carte.

Astfel, «în anul 1904 erau în județul Dâmbovița 164 de școli cu 32.794 de elevi înscriși, cursurile fiind frecventate de 13.540 de copii. La aceste școli predau 204 cadre didactice.»

Rezultă o medie de 1,2 învățători sau profesori la o școală. Nu mai este necesar nici un comentariu. Din cauza sărăciei și a taxelor școlare exagerat de mari, părinții își țineau copiii să-i ajute la treburile gospodărești.

Situația s-a schimbat radical în bine, după anul 1948. Noua orânduire socială ce începuse a se instaura, se declarase a fi în folosul celor mulți și săraci. Socialismul avea nevoie de oameni instruiți. «Știința ca fundament, rațiunea ca metodologie, cartea ca mijloc, iată câteva simboluri distinctive și impresionante ale comunismului», spunea un cunoscut istoric contemporan.⁸

Liderii României socialiste au făcut eforturi deosebite în perioada 1948-1989 pentru a asigura tuturor românilor posibilități de a învăța. Concomitent cu includerea tuturor copiilor care au împlinit șapte ani într-un sistem de învățământ gratuit și obligatoriu, au fost luate măsuri de alfabetizare a milioane de români, care nu au putut învăța carte anterior anului 1948.

Au fost și greșeli, când s-a încercat copierea sistemului de învățământ din Uniunea Sovietică și s-a trecut la aprecierea cunoștințelor elevilor cu note de la unu la cinci, sau studierea cu preponderență a limbii ruse, în detrimentul limbilor engleză, franceză sau germană, limbi folosite în țări capitaliste “retrograde”; dar începând cu anii '60, s-a renunțat la asemenea influențe străine, în țara noastră instituindu-se un sistem de învățământ normal, eficient și logic.

În școlile generale, profesionale, licee, post-liceale și universități s-au pregătit milioane de copii și tineri. Învățământul era gratuit, iar prețurile caietelor și rechizitelor școlare erau modice, asigurând posibilitatea fiecărei familii să le cumpere. Mici erau și prețurile cărților în librării, iar biblioteci publice s-au înființat în fiecare localitate. În același timp, au existat și numeroase tabere, în care elevii și studenții mergeau în timpul vacanțelor.

Cu toate că dotarea materială era precară, îndeosebi în perioada 1955-1980 procesul de învățământ s-a desfășurat într-o notă ridicată de seriozitate, iar sistemul de apreciere a cunoștințelor a fost corect.

Datorită dezvoltării deosebite a industriei și agriculturii, s-a acordat mare atenție învățământului profesional, iar începând cu anul 1970 s-au înființat și licee industriale, agricole, sanitare, și numeroase școli liceale.

După terminarea studiilor, fiecărui absolvent i se asigura un loc de muncă, șomajul neexistând în perioada 1948-1989. Începând cu anul 1980, calitatea învățământului preuniversitar a scăzut. Exigența profesorilor față de nivelul de pregătire al elevilor s-a diminuat, admiterea în licee a început să se realizeze cu multă ușurință. A scăzut și interesul

⁸ Dragoș Mircea, I. Dumitru și Mihai Gabriel Popescu, „Dâmbovița micromonografii. Documente”, Editura Bibliotheca, Târgoviște, 2010, p. 24